

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğI

DOğURGANLIK TARTIşMALARI KADINLARIN ÜREME HAKLARI KORUNARAK ELE ALINMALIDIR!

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) olarak 2023 yılı için TÜİK tarafından açıklanan son “Toplam Doğurganlık Hızı” verisi ve kadınların en temel hakkı olan “**doğurganlıklarına karar verme hakkına**” yönelik söylemler sebebiyle aşağıdaki açıklamayı kamuoyunun dikkatine sunarız:

- Ülkemizde nüfusun yarısını oluşturan kadınların sağlığının önemli belirleyicileri; kadının toplum içindeki statüsünü oluşturan **eğitime katılma, istihdam ve çalışma yaşamına katılma, siyasete ve karar verme mekanizmalarına katılma, sağlık hizmetine erişim** durumlarıdır. Dünya Ekonomik Forumu’nun ölkelerdeki kadın-erkek eşitsizliğinin boyutunu değerlendirerek yaptığı sıralamada; Türkiye 2022 yılında 146 ölkede arasında 124. sırada iken, 2023 yılında 129. sıraya gerilemiştir. Diğer bir ifade ile kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlik uçurumu derinleşmiş, sadece bir yıl içinde sıralamada beş sıra geriye gidilmiştir.
- TÜİK 2023 verilerine göre okur yazar olmayan kadınlar, erkeklerin 5 katı kadardır. İstihdama katılım oranı kadınlarda %30,4 iken erkeklerde %65’tir. Nüfusun yarısını kadınların oluşturduğu ölkemizde beş milletvekilinden birinin kadın milletvekili olması, kadınların karar verme mekanizmalarına katılımının erkeklerle göre geri planda olduğunu göstermektedir.
- Sağlık hizmetlerine erişim konusundaki veriler de uyarıcı olmaktadır. Türkiye’de anneler hala önlenebilir nedenlere bağlı ölmektedir. Sağlık Bakanlığı verilerine göre yüz bin canlı doğumda 12.6 olarak belirtilen **Anne Ölüm Oranı**’nı, çok uzun süredir bu rakamlar etrafında bir plato çizmektedir. “Önlenebilir” olan anne ölümlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik bir çaba olsaydı bu oranın düşmesi gerekirdi. Anne ölüm oranının Covid-19 pandemisi sırasında yüz bin canlı doğumda 19’a çıktığı görölmektedir.
- Türkiye’de 1965 yılında çıkarılan ilk Nüfus Planlaması yasasından, dünyada 1978 Alma-Ata Bildirgesi’nden bu yana, bilimsel çalışmalarla “**doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerinin anne ve çocuk sağlığının aşısı**” olduğu ortaya konmuştur. Ülkemizde herkesin alması gereken en temel hizmetlerden biri olan doğurganlığın düzenlenmesi hizmetlerinin kamu kurumlarında yeterince sunulmadığı görölmektedir. Bu nedenle 2018 TNSA sonuçlarına göre yüz kadından 12’si gebelik istemediği halde gebeliği önleyici yöntem ile korunamamaktadır ve önceki beş yıla göre bu oran iki katına çıkmıştır. Doğurganlığın düzenlenmesine yönelik hizmetlerinin **Güvenli Annelik**

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

programının da bir parçası olduğu, temelinde de kadın-erkek eşitliği olduğu unutulmamalıdır. Ülkede doğum kontrol yöntemlerine erişimde bölgesel, gelire, eğitime ve göçmenlik statülerine bağlı eşitsizlikler mevcuttur. Bu da eşitsizliklerden olumsuz etkilenen kadınların doğurganlıklarını kontrol edememesine, istenmeyen gebeliklerin bu gruplarda artmasına neden olmaktadır. Yasal olarak zorunlu olmasına rağmen kamu kurumlarında düzenli olarak ücretsiz doğum kontrol yöntemlerine erişimde güçlükler son yıllarda artmıştır. Gelir düzeyi daha iyi olan kadınlar, yoksullaşma pahasına yöntemleri özel sektörden temin edebilirken dezavantajlı grupların yöntemlere erişimi büyük ölçüde azalmıştır. Geçmiş tecrübelerine dayanarak bu durumun anne ve bebek ölümleri riskini arttırabileceği olasılığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Söz konusu veriler göstermektedir ki Türkiye’de son yıllarda kadınların toplumdaki statüsü gerilemekte, dolayısıyla kadın sağlığının korunması ve kadınların güçlenmesinin önünde ciddi engeller bulunmaktadır.

Doğurganlık ile ilgili hatırlamamız gereken en önemli konu;

- Her bir bireyin “çocuk sahibi olup olmamaya karar verme hakkının” olması,
- Kadınlarda üreme sağlığı yükünün erkeklere göre üç kat daha fazla olduğu gerçeği,
- Kadınların karar vermede önceliğinin olmasıdır.

Toplam Doğurganlık Hızının 1,51 olarak ortaya konması ve yıllar içinde toplam doğurganlık hızının azalması nüfusun azalacağı yönünde bir yanılgıya ve doğurganlığı teşvik eden söylemlere yol açmamalıdır. Bu yorum konuya bakış açısının yanlışlığını göstermektedir. Bunun yanı sıra “Cinsel sağlık ve Üreme sağlığı hizmeti alma ve sağlığın korunması bir insan hakkıdır” ve bu çerçevede bireylerin doğurganlığın düzenlenmesine yönelik danışmanlık hizmetleri alması ve doğum kontrol yöntemi tedariki erişilebilir olmalı, toplum bilgilendirmeleri yapılmalı, bakanlık düzeyinde yeterli bütçe ayrılarak birinci basamak sağlık kuruluşları başta olmak üzere ilgili tüm sağlık kuruluşlarında gebeliği önleyici yöntemlerin temini ve dağıtımı sağlanmalı, birinci basamak sağlık kuruluşlarında çalışan sağlık çalışanlarının da bilgilendirilmesi yapılmalıdır.

Güvenli Annelik hizmetleri kapsamında düşünülmesi gereken diğer bir konu da doğurganlığın düzenlenmesine yönelik hizmetlerin yaygın olarak verilmemesi nedeniyle ortaya çıkan istenmeyen gebeliklerin ve riskli gebeliklerin kamusal güvence ile bir destek hizmet olarak sağlıklı ve güvenli koşullarda isteyerek düşük (halk arasındaki adıyla “kürtaj”) hizmetleriyle karşılanmaması konusudur. Bu hizmetlerin kamusal alanda değil, özel sektörde veriliyor olması, yoksul kadın grubu için eşitsizlik yaratmaktadır. İkinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında, özellikle son yıllarda toplumda çekince ile bakılan, yasal olduğu konusunda sağlık çalışanlarının bile kafa karışıklığı yaşadığı “**isteyerek düşükler**” temel bir sağlık hizmeti olarak verilmeli, 10 haftaya kadar yasal olduğu bilgisi sağlık kurum/kuruluşları başta olmak üzere topluma verilmeli ve yayılmalıdır.

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

Őu an ¼lkemizin içerisinde olduğu durum n¼fus artıŐ hızının azaldığı ancak sayısal olarak toplam n¼fusumuzun artmaya devam ettiği bir s¼re olup T¼rkiye'nin n¼fusu 2050 yılına kadar azalmayacaktır. Bazı çevrelerin gereksiz ¼l¼de vurgulayarak kamuoyunu yanıltmasının aksine, bu s¼rete genç n¼fusun, ¼zellikle de kadın istihdamının desteklenmesi ve artırılması gerekmektedir. N¼fus bilimcilerin 15 yıldır belirttiği bu "fırsat penceresi" iyi değerlendirilmeli, kadın erkek eŐitsizlięini ortadan kaldıracak k¼kl¼ d¼n¼Ő¼mler yapılmalı, bu konuda somut adımlar atılmalıdır.

Özetle; ¼lkemizde kadınların haklarını kullanabilmeleri için ¼nlerindeki engellerin kaldırılarak ve fırsat eŐitlięi sağlanarak daha iyi - eŐit stat¼de olmaları m¼mk¼nd¼r. Bu bir tercih değil gerekliliktir, bunu sağlamak da "Devletin Anayasal G¼revidir". Doğurganlıkları hakkında kendi kararlarını verebilmeleri ve doğurganlığın d¼zenlenmesi hizmetlerine ulaŐabilmeleri için ¼nlemler alınmalı ve harekete geçilmelidir. T¼rkiye'de kadınların Cumhuriyetle kazandıkları haklarından geri adım atılmasına asla izin verilmemeli – engellenmelidir.

Kamuoyuna saygılarımızla duyururuz.

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Üreme Sağlığı alıŐma Grubu tarafından hazırlanmıŐtır.